

Shiraz-Beethoven.ir

مرست:

۵ گفتار
۶ ش اول: آوازشناسی
۱۲ سیر و تحلیل بخش اول
۱۵ ش دوم: علامت ربع پرده
۲۰ سیر و تحلیل بخش دوم
۲۵ ش سوم: گام‌های ایرانی
۳۲ سیر و تحلیل بخش سوم
۳۵ ش چهارم: آوازاها
۳۷ سیر و تحلیل بخش چهارم
۴۵ ش پنجم: سلسله سُرّی‌ها و کُرُن‌ها
۶۱ سیر و تحلیل بخش پنجم
۶۵ ش ششم: نعمات دستگاه شور: آوازاها
۷۷ سیر و تحلیل بخش ششم
۷۹ ش هفتم: تُن‌شناسی شور
۹۷ سیر و تحلیل بخش هفتم
۱۰۱ ش هشتم: دستگاه ماهور
۱۲۳ سیر و تحلیل بخش هشتم
۱۲۹ ش نهم: دستگاه همایون
۱۵۳ سیر و تحلیل بخش نهم

۱۵۷.....	بخش دهم: دستگاه چهارگاه
۱۷۳.....	تفسیر و تحلیل بخش دهم
۱۸۱.....	بخش یازدهم: دستگاه سه گاه
۱۹۲.....	تفسیر و تحلیل بخش یازدهم
۱۹۳.....	بخش دوازدهم: دستگاه نوا
۲۰۱.....	بخش سیزدهم: بیات اصفهان
۲۰۸.....	تفسیر و تحلیل بخش سیزدهم
۲۰۹.....	بخش چهاردهم: دستگاه راست پنجگاه
۲۱۷.....	تفسیر و تحلیل بخش چهاردهم
۲۲۲.....	خاتمه
۲۲۳.....	بخش پایانی: نظرات کلی نگارنده درباره این کتاب

Shiraz-Beethoven.ir

۴. تفسیر و تحلیلِ بخشِ چهارم:

۱۹- دستگاه به نظر ما مجموعه‌ای است نسبتاً بزرگ، متشکل از قطعه‌های موسیقایی کوچکِ مستقل که ممکن است بعضی از آنها دارای نشانه‌های تغییردهنده «دی‌یز» (Sharp) «بمل» (Flat)، «سُری» (Sori) یا «کُرُن» (Coron) بیشتر یا کمتر نسبت به صداهای دستگاه اصلی باشند، یا این که درجاتِ دیگری از آنها اهمیت بیشتری داشته و یا از درجاتِ دیگری شروع شوند. این قطعات «گوشه» نام دارند و هر یک از آنها با توجه به حالت و ویژگی‌شان (مانند گوشهٔ خزین یا غم‌انگیز) یا محلی که متناسب به آن هستند (مانند اصفهان، عراق) و یا نام اشخاص (مانند حاجی حسنی، نصیرخانی، منصور) و غیره نام‌گذاری شده‌اند. تمامی دستگاه‌ها با قطعه‌ای شروع می‌شوند که مقام اصلی آن دستگاه به شمار می‌رود و آن را «درآمد» می‌نامند. البته اغلب گوشه‌های هر دستگاه که در مقام دیگری هستند در پایان به همان مقام اصلی دستگاه برمی‌گردند یا به اصطلاح «فرود» می‌آیند و در پایان دستگاه نیز «مقام اصلی» باعث تمام شدن آن می‌شود.

این مسئله که گوشه و نامی در همان زمینه‌های معمولی برای مشق دادن سینه به سینه ایجاد نموده و بر ردیف خود بیفزایند به تدریج از بین رفته و در مقابل به ترکیب قطعات با مبتدا و خبر و سجع و قافیه و جمله‌بندی صحیح می‌پردازند.

در هر سازی و مخصوصاً از همه بیشتر در سازهای آرشه‌ای و مضرابی، برای نواختن دستگاه‌ها و آوازاها کوک‌های مختلفی وجود دارد که در آن کوک‌ها هم صدادهنگی ساز، بهتر و هم نوازندگی سهل‌تر خواهد شد. این موضوع کاملاً به جای خود صحیح است و باید مورد توجه نوازنده باشد. چون دو ساز مهمی که در ایران مأخذ موسیقی ایرانی است، وی‌یُلُن^{۴۹} و تار است. ما در اینجا از هر یک از آنها کوک‌هایی که برای دستگاه شور معمول است تحت یک شماره جداگانه شرح می‌دهیم تا اگر نوازنده مایل بود، در تُن دیگری بنوازد خود او این انگاره‌ها را انتقال دهد:

کوک‌هایی که در وی‌یُلُن برای شور معمول و صدادهنگی خوبی دارند از این قرارند:

در شور «می» که مأخذ مثال‌های ماست و برای صوت متوسط مناسب است، ممکن است سیم سوّم را نیز «می» کوک نمود که خیلی آسان‌تر است ولی از لحاظ دیگری فقیر خواهد شد زیرا سه سیم ساز یک نُت را به فاصله (اُکتاو) می‌دهند. مثال ۷۳

Shiraz-Beethoven.ir

دستگاه همایون ۱۴۱

نفیر

مثال ۱۴۵

ادامه دارد

جامه دران

مثال ۱۴۶

ادامه دارد

عشاق

مثال ۱۴۷

ادامه دارد

در «عشاق» اگر بخواهیم بالاتر از سُل برویم لا و سی هر دو بمُل می‌شوند و ایستِ آن پائین آمده روی «و» خواهد بود. در واقع این گوشه مُقدمه‌ای است برای مُدگردی به شور به وسیله «عُزال» که در

زیر می‌آید: مثال ۱۴۸

بیات اصفهان ۲۰۵

مدگردی به پنجم برشو (نمایان)

مثال ۲۴۶

The image shows a musical staff with five segments of the Biat-e-Aصفهان scale. Each segment is labeled with a letter in Persian: «ر» (Re), «لا» (La), «می» (Mi), «سی» (Si), and «فا دی پر» (Fa Di Per). The notation includes treble clef, a key signature of one sharp (F#), and various rhythmic values and accidentals.

این نکات را دقت کنید:

۱- علامت سیّاح (مایه‌نما) بیات اصفهان عبارت است از یک دسته سه‌تایی از علامتِ عَرَضی (Accidental) که علامتِ نیم‌پرده فروشو (بمُل یا بکار) در وسط افتاده و دو علامت ربع‌پرده در دو طرف آن قرار دارند همان‌طور که در قسمت فروشوها در تُنِ «می» بمُل و در برشوها در تُنِ «می» در مثال‌ها با یک نیم‌دایره مشخص شده است.

۲- قاعده پیدا کردن مایه و تُنیک آن است که با یک فاصله دوّم نیم‌بزرگ بالاتر از آخرین سُرّی و یک فاصله سوم نیم‌بزرگ بالاتر از آخرین کُرُن، تُنیک را خواهید یافت.

باید گفت که آواز بیات اصفهان بسیار فقیر است و جز چند گوشه که اغلب در آوازهای دیگر نیز آمده‌اند و در اینجا فقط شروع آنها